

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовано комисију: од 05. до 08. 11. 2021., Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1.	Генц Ана презиме и име	доцент звање
	Филозофски факултет у Новом Саду установа у којој је запослен-а	психологија ужа научна област и датум избора председник комисије функција у комисији
2.	Петровић Весна презиме и име	редовни професор звање
	Факултет за правне и пословне студије др Лазар Вркатић у Новом Саду установа у којој је запослен-а	психологија ужа научна област и датум избора члан функција у комисији
3.	Гаврилов-Јерковић Весна презиме и име	редовни професор звање
	Филозофски факултет у Новом Саду установа у којој је запослен-а	психологија ужа научна област и датум избора ментор функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Николија, Гордан, Ракочевић		
2. Датум рођења, општина, држава: 21.11.1991., Бачка Топола, Република Србија		
3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Филозофски факултет, мастер студије, дипломирани психолог - мастер		
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2015., психологија		
III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:		
Путање психичке промене код клијената на краткотрајном психолошком третману		
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:		
Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикона и сл. Дисертација се састоји од 211 страна, 4 поглавља, 221 референце, 74 табеле, 8 графикона и 3 прилога. Садржај дисертације је следећи: 1 Резиме, 3 Abstract, 6 ТЕОРИЈСКИ ДЕО, 7 Доминантна		

истраживачка питања у области психолошких третмана, 10 Теоријске претпоставке о путањама психичке промене, 14 Модели универзалних путања психичке промене, 21 Различити индикатори промене у функцији протока третмана, 25 Тумачења специфичности промене различитих индикатора, 32 Налази о специфичним путањама психичке промене, 44 Релација одлика клијента и третманског исхода, 52 Одлике клијента као предиктори специфичних путања психичке промене, 58 ЕМПИРИЈСКИ ДЕО, 59 Проблем, 60 Циљеви, 61 Хипотезе, 69 Узорак, 70 Процедура, 72 Инструменти, 75 Обрада података, 75 Резултати, 144 Дискусија, 168 Закључци, 180 ЛИТЕРАТУРА и 204 ПРИЛОЗИ.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Наслов дисертације је концизан и јасан, адекватно упућује на предмет истраживања дисертације.

Резиме дисертације је информативан и обухватан. Кандидаткиња у резимеу акценат ставља на методологију истраживања и главне резултате. Такође, примерено функцији резимеа, кратко дискутује резултате свог истраживања у светлу њиховог значаја и за даљи развој теоријских модела и за развој психотерапијске праксе.

У теоријском делу дисертације, који се састоји од осам већих поглавља, кандидаткиња темељно и аргументовано обрађује тему психичке промене током психолошког третмана. Теми како се људи мењају прилази исторично повезујући појаву појединих истраживачких питања са ширим оквиром и карактеристикама психотерапијских приступа типичних за различите историјске контексте. Разложно и темељно нас упознаје са развојем одређених истраживачких тема и питања и полако нас води ка предмету свог истраживања. Паралелно са овим, поступно се упознајемо и са основним конструктима преко којих се психотерапијска промена описује и прати у различитим моделима и са факторима који промену потенцијално детерминишу. У овом делу истраживања, кандидаткиња даје свеобухватан преглед теорија и различитих модела концептуализације психотерапијске промене који обрађују питање како се и којом или којим путањама мењају особе које се налазе на некој врсти психолошког третмана. Теорије приказује критички и компарира их по више димензија све време нас упознајући са њиховом емпиријском утемељеношћу. Посебно је значајан преглед истраживања преко којих се упознајемо и са дометима досадашњих напора истраживача у овој области да истраже начине на који се мењају психотерапијски клијенти али и преко којих се упознајемо са повезаношћу добијених резултата са методама путем којих се до тих резултата дошло и са бројним недостацима, ограничењима и питањима на која не само да нема још одговора него и која нису још ни покренута. На овај начин кандидаткиња јасно указује на пропуштена питања у области разумевања психичке промене која тек треба да буду испитана и истражена и убедљиво развија аргументацију на који начин истраживање које је спроведено у оквиру ове дисертације оригинално и релевантно доприноси решавању неких од тих тема. Посебна вредност овог дела рада је у чињеници да кандидаткиња улаже напор не само да нам моделе представи, опише и упореди, него и да разуме њихове различитости и недостатке у контексту времена у којем су конципирани и другачијих општих психолошких претпоставки о природи човека и концептуализација и менталног здравља и општих модела промене у којима су ови специфични модели настајали. Такође, недостатке појединачних модела посматра као резултат комплексности и вишедимензионалности феномена људске промене и потешкоће да се овај феномен обухвати и испита а да се при томе не угрози његова динамичност. Теоријски део завршава прегледом психолошких модела преко којих покушава да разуме суштинску природу психотерапијске промене, односно, не само како се, путем каквих путања људи мењају него и зашто психологија очекује и објашњава да се људи баш тако мењају, чиме даје додатни експланаторни и оригиналан оквир својим истраживачким питањима.

Теоријски део рада на убедљив начин рационализује потребу за истраживањем, на систематичан начин интегрише досадашње емпиријске налазе и претпоставке различитих теоријских модела и на смислен и аргументован начин води ка дефинисању предмета, проблема, циљева и хипотеза истраживања.

Емпиријски део дисертације се састоји од десет поглавља која су организована кроз суштински три веће целине. Прва целина се односи на приказ истраживачког дизајна, друга целина је фокусирана на приказ добијених резултата истраживања а трећа целина на интерпретацију, односно дискусију резултата и на истицање главних закључака до којих се овим истраживањем дошло. Прва целина детаљно и темељно приказује све битне елементе лонгитудиналног дизајна са четири поновљена мерења који је био примењен у овом конкретном истраживању од приказа проблема истраживања, циљева, хипотеза, узорка, процедуре прикупљања података, па до примењене статистичке обраде података. У овом делу кандидаткиња наводи три основна међусобно повезана

проблема у односу на која је организовала истраживање а који произилазе из дилема описаних у теоријском делу дисертације. Прво истраживачко питање тичало се тога да ли се различити клијенти мењају путем различитих путања психичке промене у функцији протока психолошког третмана. Друго истраживачко питање тичало се тога да ли је промена путем различитих путања повезана са различитом ефикасношћу третмана. Треће истраживачко питање тичало се тога да ли се клијентовим почетним стањем и клијентовим предтретманским карактеристикама може предвидети промена путем различитих путања. Као основни циљ истраживања наводи повећање увида у то како се особе које долазе на психотерапију мењају, односно, који се све обрасци промене региструју у функцији протока психолошког третмана, те која је природа идентификованих образаца промене. Специфично, кандидаткиња истиче три основна циља повезана са проблемима истраживања. Први циљ истраживања подразумевао је проверу претпоставке о постојању више специфичних путања промене у функцији протока психолошког третмана, односно претпоставке да се различити клијенти мењају путем међусобно различитих образаца промене. Други циљ истраживања односио се на проверу претпоставке да се испитаници који се мењају различитим путањима међусобно разликују у величини остварених бенефита током трајања психолошког третмана. Као трећи циљ, кандидаткиња наводи проверу претпоставке о могућностима предвиђања промене путем специфичних путања помоћу клијентовог почетног стања и клијентових предтретманских карактеристика.

У складу са дефинисаним проблемима и циљевима истраживања, кандидаткиња формулише пет група хипотеза и издваја основне варијабле истраживања.

Само истраживање је трајало од септембра 2013. године до септембра 2020. године током којег је укупно тестирано 274 испитаника који су сачинили иницијални узорак. Испитаници уврштени у иницијални узорак били су корисници услуга Психолошког саветовалишта Центра за ратну трауму и Психолошког саветовалишта за младе Новосадског хуманитарног центра. Током трајања психолошког третмана, који је обухватао десет бесплатних терапијских сеанси, одређени проценат испитаника напуштао је третман након сваког мерења, а самим тим је прекидао своје учешће у истраживању. Финални узорак сачинили су само они испитаници чији је третман трајао свих 10 сеанси, односно само они испитаници који су тестирани укупно четири пута. Финалним узорком обухваћено је 114 испитаника.

Батерије психолошких инструмената за мерење варијабле истраживања су примењиване укупно четири пута. Прво мерење спроведено је непосредно пре прве третманске сеансе, док су у току спровођења третмана батерије инструмената задаване после треће третманске сеансе, после шесте третманске сеансе, као и на самом крају психолошког третмана, односно после десете третманске сеансе. Све батерије инструмената садржале су Скалу депресивности, анксиозности и стреса - 21 (ДАСС-21) коришћену за процену акутног дистреса испитаника, Српски инвентар афекта (СИАБ-ПАНАС) који је коришћен за процену позитивног и негативног афекта испитаника и Скалу задовољства животом (SWLS) коришћену за процену задовољства животом испитаника. Додатно, у склопу батерије инструмената која је задавана непосредно пре прве третманске сеансе налазила се листа основних података која је коришћена за прикупљање података о предтретманским одликама испитаника, као и Скала очекивања промене у вези са психолошким проблемом (ППЦЕС) која је коришћена за процену испитаникових очекивања исхода третмана.

Кандидаткиња примењује адекватну статистичку обраду за проверу хипотеза:

Како би се провериле основне карактеристике узорка, прикупљени подаци су обрађивани дескриптивним статистичким методама у оквиру статистичког програмског пакета ИБМ СПСС 24. Зарад провере прве хипотезе која се тиче промене индикатора стања испитаника у функцији протока психолошког третмана до које долази на нивоу целокупног узорка подаци су обрађивани анализом латентног раста у оквиру статистичког програма Мплус 7.32. Анализом латентних класа у оквиру статистичког програма Мплус 7.32 проверавана је друга хипотеза која се тиче идентификације подузорачких група испитаника за које су карактеристичне специфичне путање промене различитих индикатора њиховог стања. Ова хипотеза је додатно проверавана и анализом варијансе за поновљена мерења у оквиру статистичког програмског пакета ИБМ СПСС 24. Трећа хипотеза, која се тиче разлика у ефикасности третмана између подузорачких група испитаника формираних на основу специфичних путања промене различитих индикатора њиховог стања, проверавана је једносмерном анализом варијансе у оквиру статистичког програмског пакета ИБМ СПСС 24. У истом статистичком програмском пакету употребом анализе мултиноминалне логистичке регресије провераване су четврта и пета хипотеза које се тичу предвиђања припадности

подзорачким групама испитаника формираним на основу специфичних путања промене различитих индикатора њиховог стања, при чему се предвиђање вршило на основу почетног стања испитаника и на основу одабраних предтретманских карактеристика испитаника.

Централно поглавље дисертације је поглавље о резултатима истраживања које је написано изузетно компетентно. Резултати су организовани по хипотезама. Један део резултата је представљен табеларно а један део графички тако да се, и поред чињенице да обрада има много и да су веома комплексне, резултати лако прате.

У поглављу дискусије, кандидаткиња добијене резултате групише у складу са основним истраживачким питањима и интерпретира их из угла теоријских оквира које је елаборирала у теоријском делу истраживања. На овај начин резултати добијају специфичан смисао и значај. Посебна вредност овог дела дисертације је у томе да кандидаткиња интерпретира резултате и интегрише добијене налазе водећи рачуна и о њиховом теоријском смислу и о њиховој позицији у односу на налазе добијене у ранијим сличним истраживањима и повезује их са праксом, имплицирајући како стручњак у раду са конкретним клијентом може да их искористи у свом свакодневном раду. Кандидаткиња на аргументован начин разматра и предности и ограничења спроведеног истраживања и даје корисне смернице за будућа истраживања. На крају дискусије су на јасан, експлицитан и прегледан начин приказани закључци о томе у којој мери су потврђене постављене хипотезе.

У дисертацији је коришћена релевантна и савремена литература. Референце су у списку литературе наведене у складу са АПА-6 стандардима.

У Прилозима се налазе мерни инструменти који су коришћени у истраживању што омогућава читаоцу да сазна на који начин су у овом истраживању испитиване путање психичке промене током психолошког третмана.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

Референца рада објављеног 2019. године у научном часопису Психолошка истраживања (М51): Жуљевић, Д., Ракочевић, Н., и Гаврилов-Јерковић, В. (2019). Психометријске карактеристике Скале очекивања промене у вези са психолошким проблемом (ППЦЕС). *Психолошка истраживања*, 22(2), 207-237. дои: 10.5937/PSISTRA22-22082

Референца рада објављеног 2018. године у књизи апстраката научне конференције Универзитета у Љубљани (М34):

Rakočević, N., Žuljević, D., & Gavrilov-Jerković, V. (2018). The patterns of emotional distress change during a psychological treatment - a myth or reality. *13th Alps Adria Psychology Conference*, 27.09. – 29.09., *Ljubljana: Slovenija*. pp. 126-127.

Референца рада објављеног 2017. године у књизи апстраката научне конференције Друштва психолога Србије (М64):

Жуљевић, Д., Ракочевић, Н., и Гаврилов-Јерковић, В. (2017). Промена позитивног и негативног афекта у функцији психолошког третмана. Две стране исте медаље? 65. *Научно стручни скуп – Конгрес психолога Србије*, 24.05. – 27.05., *Златибор: Србија*. стр. 82-83.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Овим истраживањем је добијен велик број појединачних резултата које треба посматрати првенствено у оквиру специфичних циљева истраживања.

1. Први специфични циљ спроведеног истраживања била је провера претпоставке о постојању више различитих путања промене до које долази у функцији протока психолошког третмана, односно претпоставке да се различити клијенти мењају путем међусобно различитих путања психичке промене. Добијени резултати, уопштено посматрано, упућују на то да је на нивоу целокупног финалног узорка дошло до статистички значајног пада дистреса и негативног афекта и до статистички значајног пораста позитивног афекта и задовољства животом у периоду између првог и последњег мерења. Приликом трагања са специфичним путањама психичке промене спроведена је серија анализа латентних класа, при чему је у случају свих мерених индикатора стања испитаника идентификовано постојање три међусобно статистички значајно различите путање промене.

2. Други специфични циљ спроведеног истраживања подразумевао је проверу претпоставке да се испитаници који се мењају међусобно различитим путањама разликују у величини остварених бенефита током трајања психолошког третмана. Резултати добијени у овом истраживању сугеришу како је поједине идентификоване путање промене оправдано доводити у везу са статистички значајно вишом односно нижом ефикасношћу третмана у односу на друге идентификоване путање, али и да постоје међусобно статистички значајно различите путање промене за које је карактеристична приближна ефикасност третмана.

3. Трећи специфични циљ спроведеног истраживања се односио на проверу претпоставке о могућностима предвиђања промене путем различитих путања клијентовим почетним стањем и предтретманским карактеристикама. Може се закључити и то да добијени резултати упућују како се на основу појединих предтретманских одлика испитаника може предвидети каквом путањом ће се психичка промена реализовати у функцији протока психолошког третмана.

Потврда постојања специфичних путања психичке промене у актуелном истраживању пружила је допринос скромном корпусу досадашњих сазнања о томе по каквим обрасцима се клијенти на психолошком третману мењају. Издвојене су препоруке за будућа истраживања, а посебан значај спроведеног истраживања лежи у његовим практичним импликацијама, које се превасходно тичу постепене квалитета психолошке праксе превенцијом неповољног исхода третмана.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања су приказани и протумачени у складу са највишим стандардима приказа и тумачења резултата научног рада.

<p>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:</p> <p>Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:</p>
<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? Дисертација садржи све битне елементе.</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци? Највећи допринос дисертације је у спецификацији истраживачког питања које је до сада само наговештавано али није тако експлицитно постављено нити тако детаљно истражено. Не само да је ово прво овакво истраживање на нашим просторима него је ретко и у светским оквирима. Допринос је свакако и у пажљиво одабраној и спроведеној методологији. Један од важних доприноса је и у томе што је у овој дисертацији интегрисано више савремених модела психотерапијске промене који се углавном истражују изоловано чиме се обезбеђује и апсолутни и релативни значај добијених налаза. Свакако је важно истаћи и то да се ова дисертација бави једним од кључних питања у савременој психотерапији које је од изузетног и теоријског и практичног значаја.</p>
<p>4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања? Дисертација нема недостатке осим ограничења која је сама кандидаткиња навела у поглављу Дискусија. Утицај ових ограничења на налазе истраживања није значајан.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p> <p>На основу наведеног, комисија предлаже:</p> <p>а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;</p>

Место и датум:
Нови Сад, 20. 12. 2021.

1. др Ана Генц, доцент
_____, председник

2. др Весна Петровић, редовни професор
_____, члан

3. др Весна Гаврилов-Јерковић
_____, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.